

Nr 16.

Ankom till riksdagens kansli den 22 maj 1917 kl. 8 e. m.

Andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 16, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t, i fråga om avveckling av militärförsvaret m. m.

I en inom andra kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 265 har herr *Winberg* m. fl. hemställt:

»1) att riksdagen för sin del fattar principiellt beslut om en fullständig avveckling av det nuvarande militärförsvaret samt hemställer hos Kungl. Maj:t att snarast möjligt för riksdagen framlägga en plan för avvecklingens praktiska utförande och för ordnandet av övriga frågor av olika slag, som härmed stå i samband;

2) att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa att taga initiativ till gemensamt uppträdande från de skandinaviska staternas sida, dels i fråga om militärförsvarets avveckling, dels ock beträffande riktlinjerna för det framtida uppträdandet i vad det gäller att utåt hävda en klart markerad neutralitetspolitik utan förbindelser till mer eller mindre omfattande militära försvarsanstalter.»

Med avseende på motiveringen tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Med utgångspunkt från den naturliga avsky för kriget, som det nuvarande ohyggliga tillståndet i världen måste framkalla hos alla, vilka icke förhärdat sina sinnen, har herr *C. Winberg* m. fl. uti förevarande motion hemställt, att riksdagen för sin del måtte fatta principiellt beslut om en fullständig avveckling av det nuvarande militärförsvaret och av Kungl. Maj:t begära en plan för denna åtgärds genomförande. Det hemställs

Utskottet.

även om att Kungl. Maj:t måtte taga initiativ till gemensamt uppträdande i detta avseende från de skandinaviska staternas sida. Av motionen framgår emellertid icke, huruvida Sverige, för den händelse Norge och Danmark skulle vägra att biträda framställningen, ändock för egen del och oberoende av dessa stater skall vidtaga åtgärder för Sverges försättande uti ett vapenlöst tillstånd.

Inför denna framställning är det av vikt att erinra därom, att *målet* för socialdemokratiens oavlätliga strävan på det område, motionen avhandlar, är förhindrandet av ett upprepande av det ohyggliga skådespel, vi nu bevittna, och skapandet av en *varaktig, fullt betryggad fred mellan världens stater*, således uppbyggandet och säkerställandet av ett rättstillstånd mellan nationerna och åstadkommande av erforderliga garantier mot att eventuella fredsstörare ånyo kunna äventyra mänsklighetens kulturvinningar genom våldets användning uti det mellanfolkliga samfundet. Detta bör fasthållas såsom det gemensamma målet för allas deras arbete, vilka i kriget se den största olycka som under nuvarande förhållanden kan drabba de civiliserade folken. Det är emellertid långt ifrån givet, att det motionärerna förorda, den omedelbara, utan hänsyn till situationen eljes i världen, vidtagna fullständiga avväpningen av en *enskild stat för sig*, är sättet att åstadkomma den fred, som dock måste vara det *väsentliga*, åt vars uppnående alla ansträngningar böra riktas.

Med ett dylikt yrkande frånse motionärerna alldeles det samband, vilket råder staterna emellan. Det går icke att med fördel lösbyta en nation i det nuvarande internationella sammanhanget och avväpna denna, utan att därmed förhållandena mellan denna stat och andra stater i hög grad påverkas. Är den stat, vilken nedlägger allt försvar, omgiven av grannar, vilka icke befinna sig uti det tillstånd av politisk utveckling, att den avstår från försök till intrång uti andra staters rättigheter, så kan avväpningen medföra en frestelse för dessa att begagna den vapenlöses situation till vinnande av fördelar på dennes bekostnad. Under det arbete på en begränsning och nedsättning av rustningarna, som fredsarbetet bedrivit, har det också visat sig från olika håll, att här reser sig ett hinder, vilket pekar på att vägen mot avväpningen skall beträddas genom en *samfällad aktion* mellan staterna. Det är också detta, som varit innebörden uti den socialdemokratiska Internationalens upprepade uttalanden angående den direkta kampen mot militarismen under tidigare år.

Sådant läget för närvarande är ute i världen, där vapnen tyvärr ännu äro maktmedel, vilka användas, måste det även anses oklokt och

felaktigt att försvaga just de *fredsviljande* staterna därigenom att dessa, utan någon som helst säkerhet för att exemplet vinner efterföljd på andra håll, bortkasta sina militära maktmedel. Den enskilda fredsviljande stat, vilken så gjorde, skulle därmed förlora nödigt inflytande och möjlighet att begagna sin ställning för att påverka utvecklingen i sådan riktning, att freden säkerställes mellan folken och vapnen såsom en given följd därav obehörliggöras.

Det bör i detta sammanhang också framhållas, att den erfarenhet världskrigets utbrott givit, ådagalagt, att folkens gemensamma fredsarbete icke längre kan begränsa sig ensamt till utformandet av en internationell rättsordning och bedrivande av fredspropaganda, utan dessutom måste avse skapandet av nödiga *garantier* för upprätthållandet av rättsväsendets suveränitet och förhindrandet av våldets användande för tvistefrågors lösning. En internationell ordningsmakt behöver tillkomma, och därom ha även ledande statsmän i nu krigförande länder yttrat sig, liksom såväl den franska som den svenska socialdemokratien under krigets gång gjort uttalande i denna riktning. Senaste socialdemokratiska partikongress i Sverige yttrade i denna del: »Det är självklart, att socialdemokratien skall göra allt vad i dess förmåga står för att möjliggöra en fullständig avskrivning av militärsystemet, som i ett internationellt rättssamhälle måste ersättas med en staternas gemensamma ordningsmakt, och att densamma sålunda strävar till avväpning.» Inom såväl den stora amerikanska organisationen »the League to enforce peace» med f. presidenten Taft såsom ordförande och den holländska »l'organisation pour une paix durable», som de interparlamentariska grupperna uti flera stater bedrivs också f. n. arbeten på lösningen av det problem, kravet på en internationell ordningsmakt innebär.

Även bland undertecknarna av förevarande motion har den uppfattningen gjort sig gällande, att en dylik ordningsmakt icke kan undvaras och att densamma kan behöva anlita militära maktmedel uti det internationella samfundets intresse för att skydda detta mot fredsstörare. Sålunda har hr Lindhagen uti motion nr 315 uti denna kammare vid innevarande riksdag förutsatt att en mellanfolklig ordningsmakt behöves, och denna borde »såsom i gamla tider rekryteras av legotrupper eller frivilliga». Vidare ha hrr Månsson och Thure Widlund uti motionen nr 325 förklarat, »att en internationell flotta behöves till avspärrande av de länder, som ej underkasta sig skiljedomstolens utslag, torde vara sannolikt».

Det är givet att med yrkanden av denna beskaffenhet kommer avvärningsfrågan uti ett annat läge än tillförne. Kampen mot militarismen fortfar och ansträngningarna i alla land mot rustningsväsendet pågå med all energi, men den fullständiga och omedelbara avvärningen kan icke påyrkas i samma stund man själv deklarerar redobogenhet att med sitt eget lands resurser bidra i lämplig form till organiserandet av den ordningsmakt, vilken skall övertaga värnet såväl för den egna statens som andra ävenledes absolut fredsviljande staters säkerhet.

Detta krav, som från skilda håll med all rätt framställes, att de stater, som vilja fred, icke skola göras fullständigt värnlösa, utan att dessa böra i sin mån bidra till den internationella ordningsmakt, som skall ersätta det nuvarande militärväsendet hos de enskilda staterna, skall helt visst i den mån det förverkligas skänka trygghet åt dessa, men det får icke förbises att utvecklingen ännu icke nått fram till detta tillstånd. Innan dess befinner sig världen uti det läget, att en enskild stat måste vara i tillfälle att kunna utöva sin *nödvärnsrätt*. Det synes, som om motionärerna ville helt förneka denna rätt och att de således icke ens vilja med makt försvara ett samhälle, som övergått till socialistisk ordning. Över den socialistiska idén ställa de därmed vapenlösheten såsom det högsta, vilket är värt att eftersträva. Utskottet vill erinra därom, att denna principiella *försvarsnihilism* har Sveriges socialdemokratiska arbetarparti bestämt avvisat vid 1917 års kongress med följande ord: »Det kan emellertid enligt kongressens mening icke för närvarande avgöras, i vilket tempo framskridandet mot avvärning kan verkställas, då såväl detta som själva slutmålets realiserande i främsta rummet är beroende av det internationella tillståndet. Socialdemokratien, som hävdar nationernas självbestämmanderätt, kan icke frånsäga sig skyldigheten att försvara denna rätt, därest densamma anfalles. En principiell försvarsnihilistisk ståndpunkt måste därför bestämt avvisas.» Samma principiella ståndpunkt har den socialdemokratiska Internationalen alltid intagit, varom bl. a. vittnar den i denna del grundläggande Stuttgartkongressens uttalande: »kongressen ser i försvarsväsendets demokratiska organisation, folkvårn i stället för de stående härarna, en väsentlig garanti för att anfallskrig bliva omöjliga och för underlättande av de nationella motståndningarnas övervinnande.»

Utskottet kan på grund av det nu anförda icke biträda den uti förevarande motion gjorda framställningen. Den samfälliga kampen mot militarismen och det gemensamma arbetet på säkerställandet av freden

genom internationella överenskommelser har emellertid numera enligt utskottets mening erhållit allt större förutsättningar att nå ett bestående resultat. Åt denna sin mening, att det är på de internationella förhandlingarnas väg och icke genom att lösbryta Sverige eller Norden ur sammanhanget med andra stater man bör fortgå, har utskottet velat ge uttryck genom att föreslå,

att andra kammaren, under uttalande av sin förvissning om att vårt lands regering icke skall låta något tillfälle gå sig ur händerna att, med allt det inflytande vårt land kan äga, vid internationella förhandlingar stödja arbetet för upprättandet av en freden tryggande internationell rättsordning, måtte besluta avslå herr Winbergs m. fl. motion.

Stockholm den 22 maj 1917.

På utskottets vägnar:

WALTER KANT.

Närvarande vid förevarande ärendes slutbehandling: herrar Kant, O. Nilsson i Örebro, Johanson i Gäre, Sjögren, Mossberg, Hellberg i Ljungskile, Persson i Väster-
vik, Lindström, Nilsson i Antnäs samt Gabrielsson.

Reservationer

dels av herrar *Kant*, *Hellberg* i Ljungskile, *Nilsson* i Antnäs och *Gabrielsson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

I motsats mot motionärerna, vilka förklarar sig finna det psykologiska ögonblicket nu vara inne att taga ett avgörande steg bort från »rustningsprincipens slentrian» fram till fullständig avveckling av Sve-

riges militärförsvaret, anser utskottet den nuvarande tidpunkten, då världskriget alltjämt med oförminskad styrka rasar i vårt lands omedelbara närhet, minst av allt lämpad att göra spörsmål av den natur, motionärerna här framkastat, till föremål för riksdagens behandling; och får utskottet fördens skull hemställa,

att herr Winbergs med fleres motion nr 265 icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

dels av herrar *Johanson* i Gäre och *Mossberg*, som ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas uppfattning, att det militära försvaret, som så hårt trycker Europas samtliga nationer och ej minst vår egen, måste avvecklas, men tiden för denna avveckling läser ej under det pågående världskriget vara inne. Först efter dess slut torde det för nationerna bliva en samfäld angelägenhet av allra största betydelse att begränsa de militära rustningarna. I vilken utsträckning denna begränsning kan och skall verkställas, blir tvivelsutan även föremål för staternas gemensamma överläggningar. Vi äro förvissade om, att då tiden kommer skall Sveriges regering i samförstånd med våra grannlands regeringar med allt allvar upptaga denna för vårt folks framtid så oerhört viktiga fråga till allvarlig prövning för att om möjligt komma till ett samfält beslut, varigenom militärbördorna kunde lättas och folken framdeles så långt som möjligt frigöras från det tryck, som dessa förorsaka.

För närvarande måste utskottet således hemställa,

att herr Winbergs med fleres motion ej måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.